

Buitenplaats Schapenduinen

Door Rosemarij Schotte

Een van de nieuwste en grootste buitenplaatsen in de gemeente Bloemendaal is Schapenduinen. Het gebied van veertig hectare is gelegen tegenover het meertje van Caprera en de Bloemendaalse hockeyvelden. Het landhuis, ontworpen door de Larense architect Hamdorff, wordt particulier bewoond.

De oudste geschiedenis van het landgoed gaat terug naar de twaalfde eeuw, de tijd van de heren van Brederode en de graven van Holland. Twee gotische grenspalen voorzien van hun wapens, staan nog steeds op het landgoed. In de achttiende eeuw liet de Haarlemse burgemeester Mattheus Willem van Valckenburg (1718-1784) het gebied met helmgras beplanten om het stuiven van het zand tegen te gaan. Hij bezat het gehele gebied van Wildhoeft tot en met de Aelbertsberg. Vanaf 1787 krijgt textielkoopman Willem Philips Kops (1755-1805) het gebied in handen. Hij beplant de duinen met grove dennen uit Schotland en uit Spanje laat hij 150 merino-schape komen om hele gebied te begrazen. Zo ontstond de naam Schapenduinen.

Van Kops tot Bierens de Haan

Een van de drie dochters van Willem Kops erfde alle gronden ten noorden van de Krullenlaan en daarmee ook Schapenduinen. Zij trouwde met mr. Pieter Teding van Berkhout. Door vererving en verkoping werd het landgoed door de jaren heen steeds meer verkaveld. In 1918 koopt Jacob Bierens de Haan (1870-1937)

via een openbare veiling het oostelijke gedeelte van Schapenduinen voor 90.000 gulden. In het koopcontract is opgenomen dat er op deze grond nooit een ziekenhuis, sanatorium of krankzinnigengesticht mag worden gebouwd. De verkoop van het stuk grond dat tot dan toe wandelgebied is, houdt de gemoederen in de gemeente behoorlijk bezig, zo blijkt uit het volgend citaat uit het *Bloemendaalsch Weekblad* van 23 februari 1918:

'Het gerucht, dat reeds voor geruimen tijd in omloop was, en waarover wij te dezer plaatse reeds vroeger een en ander meedeelden, n.l. dat de Schapenduinen, eigendom van den heer Teding van Berkhout, door dezen heer zouden verkocht worden, wordt thans tot werkelijkheid. Notaris Wilkens zal deze schoone plek gronds, die ongeveer 12 H.A. groot is, in veiling brengen, vermoedelijk in de maand Maart reeds. Moge de verkoop in elk geval zoò uitvallen, dat dit prachtige stuk natuur ongerept blijve. Dit gedeelte Schapenduinen ligt langs de Krullenlaan en het publiek mocht er alleen wandelen met een wandelkaart. Het is nog mooier dan de anderen gedeelten die aan den Meerenbergschen weg liggen. Een kleine z.g. schaapskooi ligt op het terrein, herinnering

aan het oud bedrijf, daar uitgeoefend, en waaraan deze prachtige duin- en boschpartijen hun naam ontleenen. De terreinen worden in hun geheel geveild.'

In 1928 koopt Jacob Bierens de Haan nog zeven hectare maar hij verkoopt ook weer een deel van zijn bezit aan de gemeente. Die bouwen 65 woningen op deze grond, het huidige Duinlustpark.

Wouter C. Hamdorff (1890-1965)

Na de koop van het tweede stuk grond laat Jacob Bierens de Haan een groot landhuis ontwerpen door de in Laren geboren architect Wouter Christiaan Hamdorff. Deze hielp als jonge jongen veel in het logement de Vergulde Postwagen van zijn oom Jan. In die tijd werd Laren ontdekt door schilders als Jozef Israëls, waardoor er veel kunstenaars bij oom Jan logeerden. Veel later zou het logement worden uitgebreid tot het zeer bekende Hotel Hamdorff. Aanvankelijk ging Wouter Hamdorff naar de ambachtsschool in Utrecht. Later doorliep hij een vervolg avondopleiding terwijl hij op de Veluwe als opzichter werkte. Toen hij 25 jaar was, nam Willem M. Dudok (1884-1974), de toenmalige directeur van

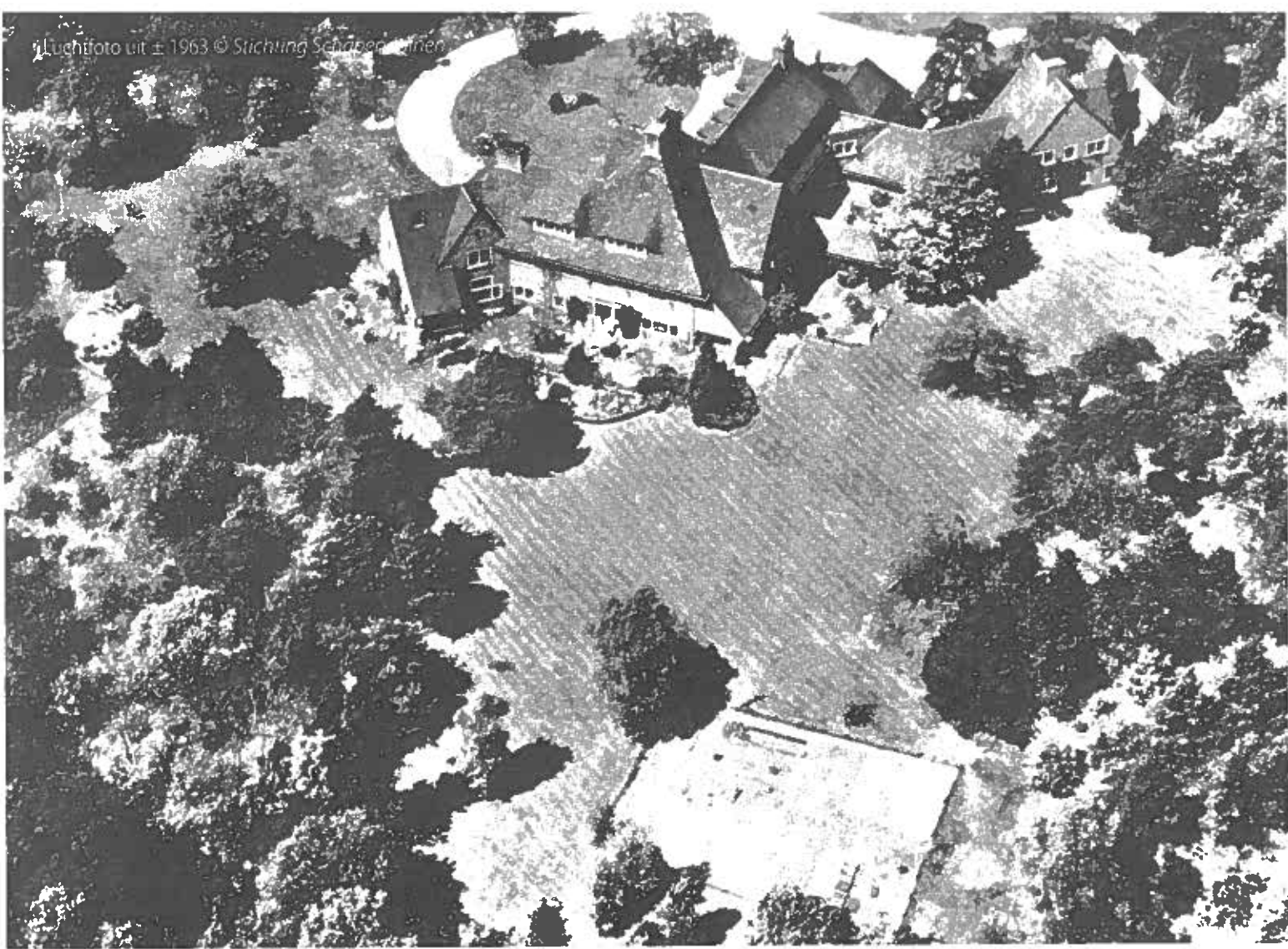

Publieke Werken van Hilversum, hem als tekenaar in dienst. Hij leerde veel en begon na de Eerste Wereldoorlog een zelfstandig architectenbureau. Zijn eerste opdrachten kreeg hij van bevriende relaties uit de kunstenaarskringen in het Gooi. In 1916 trouwt Wouter Hamdorff met de in Bloemendaal geboren Johanna van den Berg. Zij krijgen twee kinderen, van wie zoon Jaap ook architect zou worden. Na het overlijden van Johanna hertrouwde Wouter Hamdorff met Wil Visser. In de twintiger jaren gaat het goed met het bureau van Hamdorff. Het aantal opdrachten groeit en de projecten worden groter. De architect neemt een aantal tekenaars in dienst en wordt lid van de schoonheidscommissies in Amstelveen, Baarn, Bussum, Laren en Soest. Zijn ontwerpen uit deze jaren worden gekenmerkt door een romantisch expressionisme dat verwantschap vertoont met de Amsterdamse School. Op voorspraak van Dudok neemt Hamdorff in 1925 deel aan de Wereldtentoonstelling in Parijs. Zijn ontwerp voor zomerhuis De Karekiet in Loosdrecht, wordt bekroond met het Diplôme de Médaille de Bronze.

In die hoogtijdagen verdiende hij aanzienlijke sommen geld maar hij gaf deze met even groot gemak weer uit. Zodoende laveerde het gezin in de jaren twintiger en dertiger steeds tussen perioden van welvaart en geldzorgen. Naast zijn werk was musiceren een van zijn meest geliefde bezigheden. Hij speelde altviool en wekelijks werd er hij hem thuis gemusiceerd. In zijn naoorlogse periode grijpt hij terug naar de eenvoud van de oorspronkelijke regionale bebouwing maar in pure ornamentloze vorm. In de periode 1950 tot 1960 is hij voornamelijk bezig met de bouw van het Singermuseum (1953-1956) te Laren en het stuwencolplex bij Hagestein (1956-1960). Tijdens zijn laatste levensjaren, vanaf 1960, kan hij door ziekte niet meer werken of musiceren. Op 28 september 1965 overlijdt Hamdorff op 75-jarige leeftijd in Laren.

Landhuis Schapenduinen

In de jaren 1930-1932 bouwde Hamdorff voor Jacob Bierens de Haan het landhuis Schapenduinen met de hoofdentree aan de Brederodelaan en een dienstingang aan de Schultzlaan. Het huis is

gebouwd in een L-vorm. Het hoofdgedeelte loopt van noord naar zuid met aan de noordzijde een dienstvleugel. Hoewel Hamdorff veel ontwerpen met rieten daken maakte, heeft dit landhuis een dak van leipannen. Passend bij de stijl van het late romantisch expressionisme, varieert Hamdorff veel met verschillende kaphoogtes en kleine en grote dakkapellen en is de kap samengesteld uit verschillende zadel- en schilddaken. Oorspronkelijk stonden er drie grote rechthoekige schoorstenen op het dak, waarvan er in 1963 helaas één is gesloopt. In één van de schoorstenen zit een uitkijktoren met een prachtig uitzicht over de duinen. Aan de westzijde bevindt zich de hoofdtoegangsdeur met een getoogde paneeldeur. Hamdorff maakte graag gebruik van togen in zijn ontwerpen; bij Schapenduinen heeft zelfs de garage twee half getoogde schuifdeuren. De wisselwerking tussen huis en natuur vond hij zeer belangrijk. In Schapenduinen vindt men dit duidelijk terug: het huis lijkt geleidelijk over te gaan in de omgeving. Ook bij het plaatsen van de vertrekken hield Hamdorff rekening met de natuur. De kamers

aan de oost- en zuidzijde van het huis zijn op de tuin gericht. In de zuid-oosthoek is een overdekt terras en het boven de erker gelegen dakterras heeft dubbele terrasdeuren aan de zuidzijde. Inmiddels waren de sceptici, die aanvankelijk bebouwing van het landgoed niet toejuichten, gecharmeerd geraakt van het huis. Zo blijkt uit een passage van het *Bloemendaalsch Weekblad* van 4 oktober 1931: *'In Schapenduinen, het bosch voor het eerst goed verzorgd, en in aanbouw stoer, schilderachtig met zijn zacht-, donkerrooden steen en hardroode daken afstekend tegen enkele hooge dennen, het door architect Hamdorff rustiek geformeerde groote landhuis van den heer en mevr. Bierens de Haan-Van Riemsdijk, stevig als een nieuw kasteel van Brederode, met een slingerweg daarheen door het hakhout, gespaard ter beschutting tegen de Westenwinden.'* In 1942 wordt de sluitsteen in de ontlastingsboog boven het portiek geplaatst. Het bevat de naam Schapenduinen en een beeldhouwde voorstelling van bomen, schaapskooi, schapen en een herder, gemaakt door beeldhouwster Nel Bakema.

Tegenwoordig

In 1963 verkochten de kinderen van Jacob Bierens de Haan Schapenduinen aan ds. Jellema van het internaat Rijperduin. In 1967 wordt het internaat voortgezet door de St. Jozeph Stichting. Begin jaren zeventig vestigt de Katholieke Stichting Tehuizen voor Geestelijk Gehandicapten in Midden Noord-Holland er haar eerste woonvoorziening voor kinderen. Men sprak toen nog van gezinsvervangende tehuizen, de begeleiders waren als vaders en moeders voor de kinderen en de biologische ouders stemden daarmee in. In het landhuis woonden zo'n vijftig kinderen, verdeeld over leefgroepen van twaalf kinderen. Veel privacy was er niet. Slapen gebeurde met zes kinderen op een slaapzaal en iedereen ging tegelijk onder de douche. De verzorging was in handen van de nonnen die streng optraden. In de loop der jaren werd duidelijk dat deze opzet niet meer voldeed. Het huis kwam in de verkoop. In 1989 kwam het westelijke gedeelte van de Schapenduinen weer in dezelfde handen als het oostelijke deel, waarop het landhuis Caprera staat. De nieuwe eigenaren, de broers de Jong, brachten het geheel onder in Stichting Schapenduinen.

Inmiddels hebben zowel het interieur als exterieur van het landhuis Schapenduinen de rijksmonumentenstatus. Het park geniet de zwaarste Europese bescherming middels een Natura 2000-aanwijzing.

Mr. Dr. Jacob Bierens de Haan

Bouwheer van Schapenduinen was Jacob Bierens de Haan (1870-1937), een jurist die op 25-jarige leeftijd in Utrecht was gepromoveerd. Kort na zijn promotie was hij voor een reis naar Nederlands-Indië en China vertrokken, waarna hij in 1900 benoemd werd tot secretaris van de Nederlandsche Handelmaatschappij (NHM). In deze functie bezocht hij Suriname, onder meer voor de bestudering van bacove, een pisangsoort. In 1907 trouwde hij met jonkvrouw Wilhelmina C. van Riemsdijk, zuster van de directeur en tevens hoofdredacteur van de Oprechte Haarlemsche Courant, toneelschrijver en kamerheer van de koningin. Bierens de Haan maakte verder carrière bij de NHM waarvan hij tussen 1918 en 1933 een van de directeuren was. In 1935 werd Bierens de Haan lid van de Bloemendaalse gemeenteraad. Van Schapenduinen, dat in 1932 werd voltooid, heeft hij niet lang kunnen genieten. Hij overleed in de villa in 1937, 67 jaar oud.

© Stichting Schapenduinen

Concert in de 'muziekkamer' van landgoed Schapenduinen. Zondag 23 september

Ontvangst: 11.00 uur.

De familie De Jong ontvangt ons, bij mooi weer, in de tuin van hun bijzondere, door de architect W. Hamdorff ontworpen en in 1930 gebouwde landhuis. Na een kopje koffie gaan wij luisteren naar een kort concert van Opera Trionfo. Dit is een gezelschap dat jonge (veelbelovende) vocalisten in de gelegenheid stelt op professioneel niveau podiumervaring op te doen. Vier vocalisten zullen, begeleid door een pianist, liederen van Rossini voor ons zingen. Na afloop van het concert is er nog gelegenheid om even met elkaar te praten en iets te drinken.

Einde: ca. 13.00 uur

Bijdrage: 10 euro

Locatie: Brederodelaan 135, 2061 JR Bloemendaal (schuin tegenover ingang Bergweg)

Maximum aantal deelnemers: 80

Opgeven bij: Fieke van Hulst, activiteiten@onsbloemendaal.nl of via tel.nr. 023 5258694

Opgeven voor het concert is verplicht.

Het concert en de ontvangst worden aangeboden door de familie De Jong. De bijdrage komt geheel ten goede aan het Ons Bloemendaal restauratiefonds.

Uitvoering van het Chr. Fanfarecorps „Sursum”, Directeur J. A. Meng, op Zaterdag 16 Augustus, 's avonds 8 uur, in de Schapenduinen (ingaan Krullelaan bij de Tuinmanswoning), welwillend afgestaan door den Weledelgestr. Heer Mr. J. Bierens de Haan.

Programma :

- 1 Psalm 150.
- 2 Le Président (Marche) . . . G. Rodeur
- 3 La Petite Duchesse (Ouvert.) F. Riscius
- 4 Folette (Valse) . . . . . Deladreve
- 5 Fantaisie „Le Trouvère” . . . Verdi
- 6 Volle Wind (Marche) . . . Pr. François
- 7 La Ruche (Ouverture) . . . A. Tack
- 8 Réveries (Grand Valse de Concert) . . . . . Lagasse Pamphile
- 9 La Speranza (Fantaisie) . . . A. Bosculli
- 10 Gezang 49.

Programma van een concert gegeven in de tijd van de heer J. Bierens de Haan op Schapenduinen. Bloemendaalsch Weekblad 25 augustus 1925. (NHA)